

10. Закон України «Про інформацію», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 48, ст.650;

11. Закон України «Про статус народного депутата України», Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 3, ст. 17.

УДК 347.133:347.412

Вікторія МАЗУР,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Національної академії внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ФРАУДАТОРНОГО ПРАВочИНУ

На сьогодні в цивілістичній науковій літературі все більших обсягів набирають обговорення щодо фраздаторних правочинів, а також розуміння їхньої природи, суті, особливостей, правових наслідків та тлумачення на законодавчому рівні. На даний час судова система виробила певну процедуру прийняття рішень щодо забезпечення виконання вимог кредитора у даній сфері, але вона є недосконалою і потребує певних доопрацювань. Можливо, в майбутньому це призведе до того, що норми, які стосуються фраздаторних правочинів будуть врегульовані на законодавчому рівні.

Хоча й правова конструкція фраздаторності відома ще з римського права [3; с. 132], але поняття є досить новим на теоретичному рівні, так як у цивільному законодавстві конкретна матеріальна норма для розуміння суті фраздаторного правочину не закріплена. Проаналізувавши судову практику [4,5,6] та праці науковців [3,7] впливає, що під фраздаторним можна розуміти правочин, вчинений боржником на шкоду кредитору у період настання зобов'язання із погашення заборгованості, внаслідок якого боржник перестає бути платоспроможним.

У науковій доктрині до ознак фраздаторного правочину відносять: наявність умислу у боржника на вчинення такого правочину, оплатний або безоплатний характер, наявність збитків у боржника чи кредитора, вчинення з метою перешкоджання кредитору у задоволенні його інтересів [8].

За загальним правилом, боржники мають виконати покладені на них зобов'язання, а в разі неможливості такого виконання – здійснити добросовісне, своєчасне та справедливе задоволення цивільних прав та інтересів кредитора.

На даний час судова система має певні напрацювання і звертає увагу в судових рішеннях на дії учасників цивільних відносин, які укладають цивільно-правовий договір (тобто, боржник укладає такий

договір, що порушує майнові інтереси кредитора і направлений на недопущення звернення стягнення на майно боржника, є недобросовісним, і відбувається зловживання правом) для уникнення сплати боргу або виконання судового рішення про стягнення коштів, що набрало законної сили.

З аналізу вищевикладеного матеріалу випливають наступні особливості фrawdаторних правочинів:

це правочин (дії боржника по відношенню до кредитора з порушенням принципів добросовісності та розумності), і ні як не договір (тому, що відсутня домовленість між боржником та кредитором);

при фrawdаторних правочинах відбувається недотримання та порушення основних засад цивільного законодавства, таких як справедливість, добросовісність та розумність (п. 6 ч.1 ст. 3 ЦК України) або ставляться під сумнів як такі;

основна мета – невиконання майбутнього рішення суду, запобігти зверненню стягнення на майно боржника, а також завдання шкоди інтересам та/або майновим правам кредитора;

по відношенню до кредитора боржник вчиняє дії, які безпідставно або сумнівно зменшують розмір його активів;

відчуження майна відбувається боржником поза межами виконавчого провадження;

цивільно-правовий договір (в тому числі й договір дарування) не може використовуватися учасниками цивільних відносин для уникнення сплати боргу або виконання судового рішення (в тому числі, вироку) [4];

при укладанні фrawdаторних правочинів наслідком є неплатоспроможність боржника, яка може передувати тому, що судові рішення залишаються невиконаними;

такі правочини можуть бути як оплатними, так і безоплатними;

фrawdаторний правочин – один із видів недобросовісних правочинів [3; с. 132], даний правочин не можна відносити до нікчемних, а він може лише бути визнаний судом як недійсний [9, с. 16–17];

через відсутність законодавчого врегулювання дефініції та правових наслідків фrawdаторних правочинів, суди розглядають такі справи застосовуючи положення, які стосуються загальних засад цивільного законодавства (справедливість, добросовісність та розумність) та визнають такі правочини недійсними;

щодо відмінностей між фіктивним та фrawdаторним правочинами, то фіктивний правочин не має жодної юридичної сили та не створює жодних правових наслідків, а фrawdаторний правочин може мати серйозні наслідки для тих, хто був учасником таких відносин.

Поняття фrawdаторних правочинів стає більш вживаним та розповсюдженим у науковій літературі, поступово з'являється у практичній діяльності під виглядом недійсного правочину. Викреомлені у

дослідженні особливості фраздаторного правочину дають змогу добросовісним покупцям уберетися від укладення з недобросовісними боржниками договорів, що можуть мати серйозні наслідки. Окремо виділені особливості мають значення і для судової практики в цілому тому, що такий вид правочинів можна потенційно оскаржити у майбутньому та не надати можливості боржникові ухилитися від виконання обов'язків перед кредиторами.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: Основний Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-41. Ст. 356.
3. Бугрик А. В., Дубіна М. П., Литвин А. С. Фраздаторний правочин: зміст та доцільність законодавчого врегулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 131–134.
4. Постанова Верховного Суду України від 17 липня 2019 року (справа № 299/396/17) [Електронний ресурс]. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/83387355>.
5. Постанова Верховного суду України від 24 липня 2019 року (справа № 405/1820/17). [Електронний ресурс]. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/83387308>.
6. Постанова Верховного суду України від 20 травня 2020 року (справа № 922/1903/18). [Електронний ресурс]. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/89539141>.
7. Ольшевський І.О. Фраздаторний правочин: проблеми визначення поняття та застосування в сучасному цивільному праві України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №11. С. 177-182.
8. Хом'як А. Фраздаторний правочин боржника: що це означає та коли його можна визнавати таким? – Огляд ВС. 05.02.2023. [Електронний ресурс]. URL:<http://legalclinic.nlu.edu.ua/2023/02/05/fraudatornyj-pravochyn-borzhnyka-shho-cze-oznachaye-ta-koly-jogo-mozhna-vyznavaty-takym-oglyad-vs/>
9. Беяневич О.Л. Про застосування у справах про банкрутство конструкції фраздаторного правочину. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Вип. № 2. 2021. С. 14–23.